

MISDAAD

De 'verwarde' moordenaar

Onder invloed van een zware psychose plegen jaarlijks zo'n negen mensen een levensdelict. Dat type moorden blijkt verrassend stabiel.

Gerlof Leistra en Marieke Liem

Graphic Jelrik Atema

Tijdens een psychose plegen mensen soms bizarre levensdelicten. Het geweld is veelal buitensporig en van een duidelijk motief lijkt geen sprake. In de pers krijgen deze zaken veel aandacht. Hoewel de toedracht lang niet altijd duidelijk is, wordt er volop gespeculeerd over de verwardheid van de verdachte.

Vaak blijkt pas op zitting dat er sprake was van een psychose. Een paar voorbeelden uit het afgelopen jaar. In Almelo stak de 28-jarige Kenzo K. op 17 september zijn 70-jarige Armeense onderbuurvrouw en haar 52-jarige nicht dood. Daarna schoot hij vanaf het balkon halfnaakt met een kruisboog op een verpleegkundige die naar beneden was gesprongen, en op de gealarmeerde politie. De man stak de vrouwen dood onder invloed van lsd en verkeerde in een psychose, zo bleek afgelopen december tijdens een inleidende rechtszitting.

In Castricum sloeg de 55-jarige Svetlana G. op 24 januari 2021 thuis met een plank haar 56-jarige man Peter dood. Ze handelde in een psychose en was volgens de gedragsdeskundigen volledig ontoerekeningsvatbaar. Juist de volgende dag zou iemand van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) langskomen om te praten over opname. De officier van justitie eiste ontslag van rechtsvervolging en tbs met voorwaarden. De rechtbank doet vrijdag 18 februari uitspraak.

Op 21 mei 2021 stak de 29-jarige Mustapha S. in de wijk De Pijp in Amsterdam de 64-jarige Roy Titawanno dood en verwondde vier twintigers ernstig. De slachtoffers waren willekeurige voorbijgangers. De man was psychotisch en handelde in opdracht van stemmen. In de weken voor de aanslag zocht hij hulp, maar werd met een kalmeringstablet naar huis gestuurd. De officier van justitie eist tbs met dwangverpleging.

In de berichtgeving wordt gemakshalve vaak gesproken van verwarde personen. Bezwaar van dit psychiatriseren is dat leken allerlei stoornissen op één hoop gooien. Naast daders die hun delict pleegden in een psychose, lijkt het paraplubegrip 'verward' ook te verwijzen naar mensen met een narcistische en/of antisociale persoonlijkheidsstoornis, een ontwikkelingsstoornis, borderline, depressie, ADHD of autisme.

Het betreft een zeer heterogene groep, waarbij doorgaans sprake is van chronische problemen. De term 'verwarde daders' is aan inflatie onderhevig en geeft een vertekend beeld. Het idee dat delicten door 'verwarde personen' steeds va-

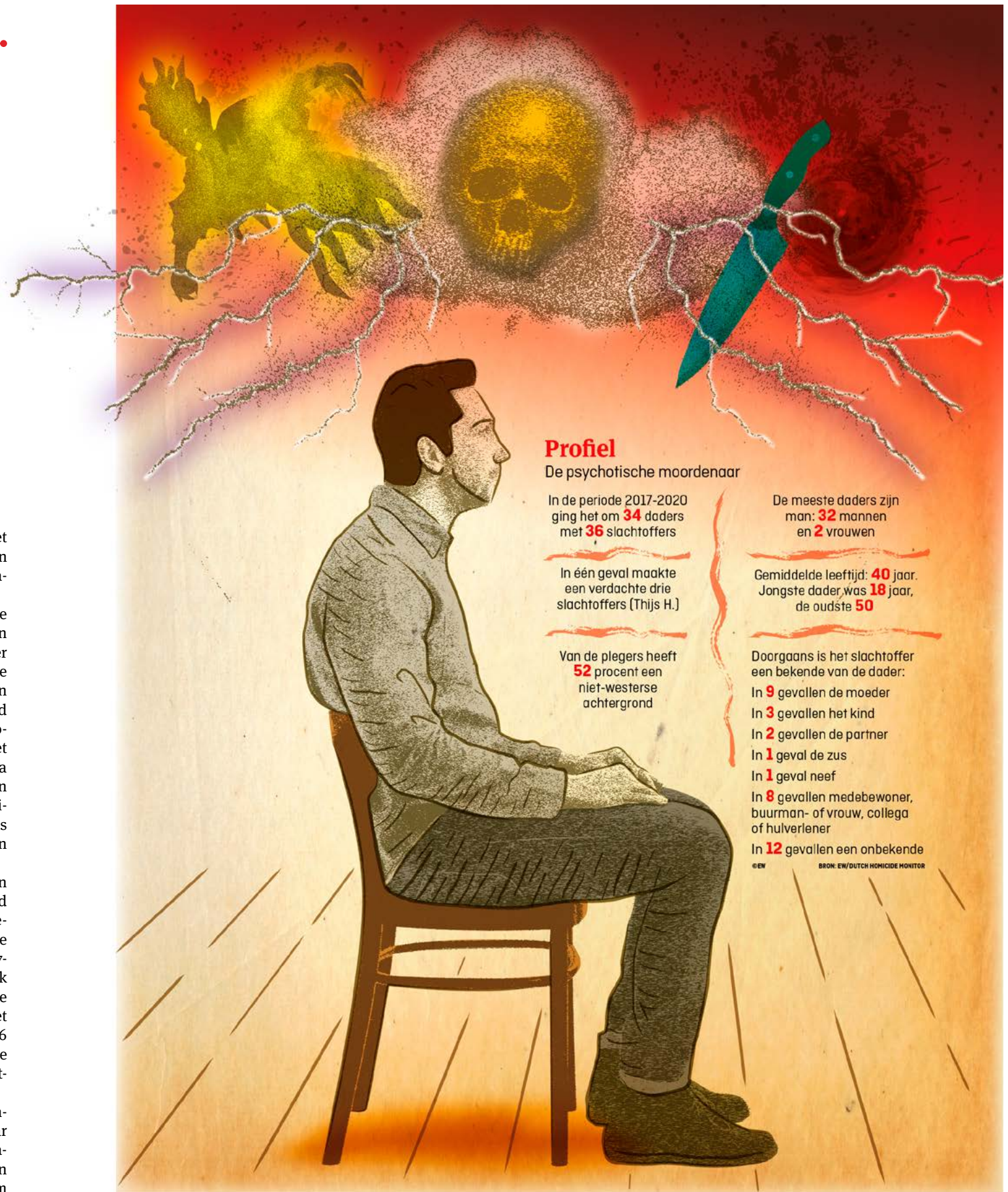
ker zouden voorkomen, lijkt mede het gevolg van minder verdraagzaamheid in de samenleving voor 'abnormale' gedragingen.

Om een goed beeld te schetsen van de mate waarin 'extreme verwardheid' een rol speelt bij levensdelicten, is het beter te kijken naar wellicht de meest extreme vorm: psychotische stoornissen. Bij een psychose gaat het om een verstoord beeld van de werkelijkheid: mensen horen stemmen of zien dingen die er niet zijn (zie 'Wat is een psychose?' op pagina 28). Hallucinaties zijn veelal tijdelijk en kunnen verdwijnen door de juiste medicatie. In het geval van schizofrenie is overigens meestal wel sprake van een chronische psychotische stoornis.

Gemiddeld gebeurt het acht tot negen keer per jaar dat mensen onder invloed van een psychose een levensdelict plegen, zo blijkt uit een analyse van de moordlijst van EW over de periode 2017-2020. Het blijft dus redelijk uitzonderlijk en betreft minder dan 10 procent van alle moorden. In de jaren 2017-2020 ging het om 34 zaken (8,5 per jaar) met in totaal 36 slachtoffers. De 27-jarige Thijs H. maakte in Den Haag en Limburg drie slachtoffers.

Het aantal zaken schommelt licht per jaar, maar blijkt toch verrassend stabiel. In 2012 publiceerden criminoloog Marieke Liem

De term 'verwarde daders' is aan inflatie onderhevig en geeft vertekend beeld

Profiel

De psychotische moordenaar

In de periode 2017-2020 ging het om **34** daders met **36** slachtoffers

In één geval maakte een verdachte drie slachtoffers (Thijs H.)

Van de plegers heeft **52** procent een niet-westerse achtergrond

De meeste daders zijn man: **32** mannen en **2** vrouwen

Gemiddelde leeftijd: **40** jaar. Jongste dader was **18** jaar, de oudste **50**

Doorgaans is het slachtoffer een bekende van de dader:

In **9** gevallen de moeder
In **3** gevallen het kind
In **2** gevallen de partner
In **1** geval de zus
In **1** geval neef

In **8** gevallen medebewoner, buurman- of vrouw, collega of hulverlener

In **12** gevallen een onbekende

BRON: EW/DUTCH HOMICIDE MONITOR

en psychiater David Vinkers een artikel in *Tijdschrift voor Psychiatrie* over de periode 2000-2006. In die zes jaar zijn in totaal 1.212 mensen om het leven gebracht. Bij 61 verdachten werd in de rapportage *pro Justitia* een psychotische stoornis vastgesteld. Het ging in deze periode gemiddeld om 8,7 zaken per jaar.

Aan welk profiel voldoet de psychotische moordenaar? Het merendeel van de plegers is man. In de periode 2017-2020 ging het in slechts twee van de 34 zaken om een vrouw. Naast Svetlana die haar man dood sloeg, betrof het de 30-jarige Chamira E., die op 17 augustus 2020 in Amsterdam haar baby doodde. In een psychose zou ze haar zoontje van amper twee weken hebben geschopt, gestompt en geslagen en met een scherp voorwerp hebben geprikt. Met een schaar viel ze haar 7-jarige dochtertje aan.

Het gezin stond onder toezicht. Zes jaar eerder probeerde de vrouw in een psychose al haar dochtertje te wurgen. Omdat de doodsoorzaak van de baby niet kon worden vastgesteld, is de vrouw vrijgesproken van moord of doodslag. Om herhaling te voorkomen, is zij veroordeeld tot tbs met dwangverpleging.

Bij 'psychotische dodingen' zijn de slachtoffers vaak bekenden van de dader. In de periode 2017-2020 bracht in negen gevallen een zoon zijn moeder om het leven, in drie gevallen was sprake van kinderdoding en in twee gevallen van partnerdoding. In de overige zaken ging het om burens of collega's. In twaalf gevallen was sprake van een onbekend slachtoffer.

De jongste dader was nog een puber. In 2020 stak in Alphen aan den Rijn de 18-jarige Tariq C. in een psychose zijn moeder en twee neefjes neer. Eén van hen overleed op 16-jarige leeftijd op de stoep voor de woning. De dader kreeg jeugd-tbs opgelegd.

De oudste dader was 50 jaar. In een flat voor begeleid wonen in Rotterdam stak hij op 18 november 2019 bij een ruzie over de betaling van 10 euro voor hasj een 62-jarige medebewoner dood. Volgens het vonnis van de rechtbank was er bij de man sprake van schizofrenie, een matig verstandelijke beperking en can-

nabisgebruik. Hij is veroordeeld tot twee jaar en tbs met dwangverpleging.

In het onderzoek van Liem en Vinkers was de gemiddelde leeftijd van de psychotische verdachten 40 jaar, tegenover 31,4 jaar van alle verdachten in die periode. In hun onderzoek had 52 procent van de verdachten een niet-westerse achtergrond. Dat is een forse oververtegenwoordiging vergeleken met hun aandeel

Bij 'psychotische dodingen' zijn de slachtoffers vaak bekenden van de dader

in de Nederlandse bevolking. Een vergelijkbaar beeld zien we over de periode 2017-2020.

Door onderschatting ligt het aantal dodingen door patiënten met een psychotische stoornis vermoedelijk iets hoger dan acht tot negen per jaar. Zo'n 20 procent van alle zaken wordt niet opgelost. Verder wordt na suïcide van de dader geen nader onderzoek gedaan, ook al lijkt er vaak sprake van een psy-

chische stoornis. Tot slot kan miskwalificatie van problematiek in de rapportage *pro Justitia* niet worden uitgesloten. Veel verdachten weigeren mee te werken aan gedragskundig onderzoek. Wanneer geen psychiatrisch dossier beschikbaar is, kunnen zij buiten beeld blijven.

Valt het te voorkomen? Het risico op het begaan van een levensdelict is vijftien keer hoger als een patiënt met een psychotische stoornis niet onder behandeling staat. Volgens Liem en Vinkers was driekwart van de verdachten ten tijde van het delict niet onder psychiatrische behandeling en gebruikte geen antipsychotica.

Als een psychotische verdachte een moord heeft gepleegd, klinkt vaak het verwijt dat 'de zorg' heeft gefaald. Maar psychotische patiënten weigeren geregeld hun voorgeschreven medicatie. De geestelijke gezondheidszorg kampt bovendien met lange wachtlijsten.

Ook bij professionele zorg kan het gruwelijk misgaan. Triest voorbeeld is de zogenoemde metromoord in Amsterdam. Op 27 juli 2017 stak de 27-jarige Philip O. tijdens de avondspits een 38-jarige man dood. De verdachte had verlof van de gesloten psychiatrische afdeling van het Academisch Medisch Centrum (AMC), waar hij gedwongen was opgenomen. In juni had hij een verpleegkundige van het ziekenhuis mishandeld.

Volgens de deskundigen leed de verdachte aan schizofrenie en was hij al langer continu psychotisch. Daarnaast was sprake van een antisociale persoonlijkheidsstoornis. Ten tijde van het delict stond de psychotische problematiek op de voorgrond.

Hoe ernstig iemand onder invloed van een psychose ook kan ontsporen, met een goede en tijdige behandeling en met medicatietrouw is het mogelijk om het gevaar te bezwieren. Neem Mustapha S., die in De Pijp in blinde razernij vijf passanten neerstak. Dankzij de juiste hoeveelheid pillen kampt hij niet langer met stemmen in zijn hoofd. In de rechtszaal leek hij plotseling een modelburger.

Wat is een psychose?

Een psychose is een toestand waarbij iemand zijn grip op de realiteit kwijt is. Hij ziet of hoort soms dingen die er niet zijn (hallucinaties) en is overtuigd van bepaalde ideeën die niet kloppen (wanen).

**Angsten, prikkelbaarheid, teruggetrokken gedrag, achterdocht en slecht slapen zijn signalen die wijzen op een mogelijke psychose. Vaak be-
seffen mensen zelf niet dat**

ze lijden aan hallucinaties of wanen.

Een psychose duurt meestal een paar dagen tot enkele maanden. Bij de een is het eenmalig, bij de ander gebeurt het vaker.

Erfelijkheid, stress, traumatische ervaringen en misbruik van middelen, zoals drank en drugs, kunnen de kans op het krijgen van een psychose vergroten.